

Bölüm 10

ALEXANDER ROMANOVICH LURIA: YAŞAMI, ÇALIŞMALARI VE NÖROPSİKOLOJİ YAKLAŞIMLARI

Aynur FEYZİOĞLU¹

GİRİŞ

Nöropsikolojinin 1960 sonlarından itibaren özellikle Kuzey Amerika ve Avrupa'daki hızlı yükselişi kapsamlı bir metodoloji oluşturma girişimleriyle paralel ilerlemiştir. Beyin-davranış ilişkisi iki kıtada farklı bakış açılarıyla ele alınmış, bu bağlamda Rusya'da *niteliksel* yaklaşımı ön plana çıkararak Alexander Romanovich Luria nöropsikolojik değerlendirmenin evrimine öncülük eden isimlerden birisi olmuştur (Lezak, Howieson, Bigler & Tranel, 2012). Çağdaş nöropsikolojinin kurucularından biri olarak kabul edilen Luria'nın çalışmaları 21. yüzyılda da etkisini göstermiş (Kotik-Friedgut & Ardilla, 2019), gelişen bilimsel ve teknolojik yenilikler bağlamında destek görmeye devam etmiştir (Mikadze, Ardila & Akhutina, 2018). Bu çalışma günümüze büyük bir bilimsel miras bırakan Luria'nın hayatına, nöropsikolojik değerlendirmeye ilişkin bakış açısına ve kullandığı yöntemlere dair bir çerçeve sunmaktadır.

LURIA'NIN YAŞAMI

Luria'nın yaşam öyküsünün en ayrıntılı incelemesi, kendisinin ilk öğrencilerinden olan ve uzun süre birlikte çalıştığı Homskaya'ya ait biyografik eserde sunulmuştur (Homskaya, 2001). Biyografiye göre Luria (bkz., Resim 1) 1902 yılında varlıklı bir ailenin çocuğu olarak Kazan'da dünyaya gelmiştir. Oldukça sosyal ve girişken bir yapısı olan Luria çocukluğundan itibaren özel hocalar eşliğinde İngilizce, Almanca ve Fransızca eğitimleri alarak yetiştirilmiş; edebiyat, tarih ve felsefe alanlarına özel bir ilgi beslemiştir. Dönemin ünlü doktorlarından olan babası Roman Albertovich Luria gastroenteroloji alanında önemli çalışmalar ortaya koymuş, annesi Evgenia Viktorovna ise Polonya'da aldığı eğitimin ardından diş hekimi olarak görev yapmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, aynur.feyzioglu@sbu.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0002-3342-1325

yonel organizasyonuna, beynin hiyerarşik prensibine ve yüksek zihinsel işlevlerin dinamik lokalizasyonu teorisine hâkim olmak gerekmektedir. Psikolojik araştırma yöntemlerinde deneyimli, ancak beynin klinik nörolojisi konusunda bilgisi olmayan bir psikolog, Luria'nın araştırma yöntemlerini lokal beyin lezyonları için başarılı bir şekilde kullanamayacaktır. Aynı zamanda, nörolojik beyin araştırma yöntemlerine hâkim olan ancak yüksek zihinsel işlevlerin klinik tablosunu ve psikolojik araştırma yöntemlerinin özelliklerini bilmeyen bir nörolog beynin lokal lezyonları tanısında Luria yöntemlerini uygulayamayacaktır (Ibodullaev, 2019). Bu nedenle, bir nöropsikolog hem nörolojiyi hem de psikolojiyi iyi bilen bir uzman olmak durumundadır. Ayrıca nöropsikolog hem iyi bir teorisyen hem de iyi bir uygulayıcı olmalıdır. Nöropsikolojinin kuramsal temelleri hakkında bilgi sahibi olmadan, nöropsikolojik araştırma yöntemlerini kullanmak imkansızdır.

KAYNAKÇA

- Bodrova, E., Leong, D. J. & Akhutina, T. V. (2011). When everything new is well-forgotten old: Vygotsky/Luria insights in the development of executive functions. In R. M. Lerner, J. V. Lerner, E. P. Bowers, S. Lewin-Bizan, S. Gestsdottir, & J. B. Urban (Eds.), *Thriving in childhood and adolescence: The role of self-regulation processes. New Directions for Child and Adolescent Development*, 133, 11-28.
- Bowden, D. M. (1971). The functional system: Keystone to Luria's Neuropsychology. *Skolepsykologi*, 8(6), 407-417.
- Butter, C. M. (1968). Review of the book Higher cortical functions in man, Luria, A. R., 1962. *The American Journal of Psychology*, 81(3), 464-466.
- Cole, M. (1978). Alexander Romanovich Luria:1902-1977. *The American Journal of Psychology*, 91(2), 349-352.
- Glozman, J. M. (2007). AR Luria and the history of Russian neuropsychology. *Journal of the History of the Neurosciences*, 16(1-2), 168-180.
- Haggbloom, S. J., Warnick, R., Warnick, J. E., et al. (2002). The 100 most eminent psychologists of the 20th century. *Review of General Psychology*, 6(2), 139-152.
- Homskaya, E. D. (2001). *Alexander Romanovich Luria: A scientific biography*. New York: Kluwer Academic/ Plenum Publishers.
- Homskaya, E. D. (2003). *Neyropsihologiya*. Moskva: Piter.
- Ibodullayev Z. R. (2019). *Neyropsixologik tekshirish usullari. Metodik qo'llanma*. Toshkent: Tibbiyot akademiyasi.
- Karvasarskiy, B. D. (2002) *Kliničeskaya psihologiya*. Sankt-Peterburg: Piter.
- Kotik-Friedgut, B. & Ardilla, A. (2019). A. R. Luria's cultural neuropsychology in the 21st century. *Culture & Psychology*, 26(2), 274-286. Doi: 10.1177/1354067X19861053
- Kuzovleva, E. & Da, J. P. (1999). Some facts from the biography of A.R. Luria. *Neuropsychology Review*, 9(1), 53-56.
- Lezak, M. D., Howieson, D. B., Bigler, E. D. & Tranel, D. (2012). *Neuropsychological assessment* (Fifth edit). New York: Oxford University Press.
- Luria, A. R. (1932). *The nature of human conflicts: An objective study of disorganization and control of human behavior*. New York: Liveright.
- Luria A. R. (1947). *Travmatičeskaya afaziya*. M: AMN SSSR.
- Luria, A. R. (1962). *Vişkiye korkovıye funksii i ih naruşeniya pri lokalnuh porajeniyah mozga*. Moskva: İzdatelstvo Moskovskogo Universiteta.
- Luria, A. R. (1966). *Human brain and psychological processes*. New York: Harper & Row

- Luria, A. R. (1968). *The mind of a mnemonist: A little book about a vast memory*. (Lynn Solotaroff, Trans). New York: Basic Books.
- Luria, A. R. (1972). *The man with a shattered world: The history of a brain wound* (Lynn Solotaroff, Trans). New York: Basic Books.
- Luria, A. R. (1973a). *The working brain* (Basil Haigh, Trans.). New York: Basic.
- Luria, A. R. (1973b) *Osnovi neyropsihologii*. Moskva: Akademiya.
- Luria, A. R. (1976). *Cognitive development: Its cultural and social foundations* (Martin-Lopez Morillas & Lynn Solotaroff, Trans). Cambridge: Harvard University Press.
- Luria, A. R. (1980). *Higher cortical functions in man*. Second Edition. New York: Basic Books
- Luria, A. R. (1982). *Etapı proydennogo putı, nauçnaya avtobiografiya* (E. D. Homskaya, Ed.). Moskva: İzdatelstvo Moskovskogo Universiteta.
- Luria, A. R. (2002). L.S. Vygotsky and the problem of functional localization. *Journal of Russian & East European Psychology*, 40(1), 17-25.
- Luria, A. R. (2008). *Vişkiye korkovıye funktsii çeloveka*. Sankt-Peterburg: Piter Press.
- Mikadze, Y. V., Ardila, A. & Akhutina, T. V. (2019). AR Luria's approach to neuropsychological assessment and rehabilitation. *Archives of Clinical Neuropsychology*, 34(6), 795-802. Doi: <https://doi.org/10.1093/arclin/acy095>
- Rossouw, P. & Kostyanaya, M. I. (2013). Alexander Luria: Life, research & contributions to neuroscience. *International Journal of Neuropsychotherapy*, 1(2), 47-55.
- Tupper, D. E. (1999). Introduction: neuropsychological assessment apres Luria. *Neuropsychology Review*, 9(2), 57-61.
- Vygotsky, L. S. & Luria, A. R. (1993). *Studies on history of behavior: Ape, primitive and child*. Golod, V.I. & Knox, J.E (Ed). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.